

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาการดำเนินงานปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองมหาสารคามครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำเสนอตามลำดับดังนี้

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้
2. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้
3. การจัดการเรียนรู้ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542
4. ประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้

Rajabhat Mahasarakham University งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ
2. งานวิจัยในต่างประเทศ

แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้

ศูนย์ปฏิรูปการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ (<http://www.moe.go.th/main2/edu-reform/edu-reform.htm>) ได้เริ่มดำเนินการเพื่อการปฏิรูปการศึกษาตั้งแต่ปีการศึกษา 2539 เป็นต้นมา โดยกำหนดขอบข่ายของการปฏิรูปการศึกษา เพื่อปรับปรุงการดำเนินงานทางการศึกษาและเพื่อแก้ไขปัญหาที่มีอยู่เดิมให้เบาบางลงหรือหมดไปรวมทั้งเพื่อพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาให้บรรลุจุดมุ่งหมายตามที่ต้องการ และยกระดับคุณภาพมาตรฐานการศึกษาให้สูงขึ้น มีศักยภาพ ในการพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพัฒนาประเทศชาติ อยู่ในสังคมโลกอย่างมีความสุข โดยกำหนดแนวทางการปฏิรูปการศึกษาใน 4 ด้านคือ

1. การปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา
2. การปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา
3. การปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน

4. การปฏิรูประบบการบริหารการศึกษา

1. การปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา เร่งรัดให้โรงเรียนและสถานศึกษาทุกระดับ จัด การศึกษาให้มีมาตรฐานคุณภาพทัดเทียมกันและให้กระจายการจัดบริการครอบคลุมพื้นที่ โดย

1.1 จัดทำแผนที่ตั้งสถานศึกษา (School Mapping) ของ โรงเรียนและสถานศึกษา ทุกระดับทุกประเภททั้งในและนอกสังกัดกระทรวงศึกษาธิการและนำแผน ไปปฏิบัติอย่างอย่างจริงจัง โดยดำเนินการแผนภาพรวมเป็นรายจังหวัดรวมทั้งการเชื่อมต่อระหว่างจังหวัดเพื่อมุ่งลด ความซ้ำซ้อนและมุ่งการกระจายการจัดบริการให้ครอบคลุมพื้นที่ทั้งนี้โดยสอดคล้องกับสภาพ ทางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น

1.2 กำหนดขนาดโรงเรียนและสถานศึกษาระดับต่าง ๆ ในแต่ละภูมิภาค เพื่อให้ ได้ขนาดโรงเรียนที่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพประสิทธิภาพและ เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ทั้งนี้ให้มีการรวมโรงเรียนขนาดเล็กตามควรแก่กรณี โดยให้อยู่ใน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม คุลพินิจของจังหวัดและท้องถิ่นมีส่วนร่วมให้ความคิดเห็น อีกทั้งให้คำนึงถึงการจูงใจให้ผู้ ปกครองเห็นประโยชน์ของการส่งบุตรหลาน ไปเรียนใน โรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีความพร้อม ในการให้บริการทางการศึกษามากกว่าและอาจให้ใช้อาคารสถานที่ของโรงเรียนเดิมเป็นศูนย์ พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน สถานที่จัดกิจกรรมพัฒนาฝีมือ แรงงานในพื้นที่ รวมทั้งใช้กิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาโดยท้องถิ่นร่วมดำเนินการ

1.3 กำหนดเกณฑ์มาตรฐานขั้นพื้นฐานในด้านบรรยากาศของการจัดการศึกษา ด้านการเรียนการสอน ด้านอาคารสถานที่ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านอุปกรณ์การเรียน การสอนและด้านบุคลากรที่สอดคล้องกับแนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม สำหรับใช้ ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนและสถานศึกษาทุกระดับทุกประเภท และมุ่งเน้นสนับสนุน สถานศึกษาที่ค้อยเป็นอันดับแรก

1.4 ให้โรงเรียนแต่ละแห่งที่มีอยู่เดิมและที่จะสร้างขึ้นใหม่มีผังแม่บทอย่างเต็มรูป อีกทั้งการออกแบบและการจัดสร้างอาคารเรียนรวมทั้งการจัดบรรยากาศในการเรียนการสอน และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนต้องให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ และมุ่งรักษาศิลป วัฒนธรรมของท้องถิ่น

1.5 กระจายอำนาจการกำหนดนโยบายและการบริหารโรงเรียนและสถานศึกษา ทุกระดับทุกประเภท ให้กับผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน และองค์กรปกครองท้องถิ่น ได้มีส่วนร่วม

รับผิดชอบในรูปแบบกรรมการสถานศึกษา เพื่อให้การพัฒนาและการแก้ไขปัญหาเป็นไปอย่างอย่างรวดเร็ว เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

1.6 ให้มีองค์การติดตามและประเมินผล ทำหน้าที่กำกับติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตลอดจนประเมินมาตรฐาน โรงเรียนและสถานศึกษา ทั้งด้านปริมาณ คุณภาพ และประสิทธิภาพการศึกษา รวมทั้งให้มีการสรุปผลเป็นระยะทั้งระยะสั้นและระยะยาว เพื่อนำไปสู่การพัฒนาโรงเรียนและสถานศึกษานั้นๆ อยู่เสมอ ทั้งนี้การรายงานผลต้องนำเสนอคุณภาพของผลงาน คุณภาพของผลผลิต ความคุ้มค่า และแนวทางการพัฒนาในอนาคต

2. การปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา เร่งปฏิรูประบบการผลิต การสรรหา และการพัฒนาครู ทั้งที่ทำการสอนในสถานศึกษาเอกชนอย่างครบวงจรรวมทั้งผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่องโดย

2.1 สร้างจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อครู ผู้บริหาร โรงเรียนและบุคลากรทางการศึกษาให้มุ่งมั่นต่อการปฏิบัติหน้าที่อย่างจริงจัง

2.2 ในการประเมินความก้าวหน้าของครู ให้มุ่งเน้นที่การวัดประสิทธิภาพของผลการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะคุณภาพการเรียนของผู้เรียน และสนับสนุนให้ครูทำการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนควบคู่กันไป

2.3 ให้ครูทุกคนได้เพิ่มพูนความรู้และพัฒนาทักษะในรูปแบบต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ทั้งถึงและทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยี โดยในทุก 2 ปี ต้องผ่านการอบรมอย่างน้อย 1 ครั้ง ทั้งการอบรมของกระทรวงศึกษาธิการ และหรือกรมต้นสังกัด และการอบรมของสถาบันอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีวุฒิบัตรรับรอง ตลอดจนการอบรมทางไกล การเข้าประชุมสัมมนาและการพัฒนาตนเองในรูปแบบต่างๆ ให้ถือเป็นการปฏิบัติหน้าที่และให้ผู้บังคับบัญชาพิจารณาเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติงานของครูด้วย

2.4 ให้ครูเลือกแผนการสอนหรือพัฒนาให้เหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนสามารถสร้างและพัฒนาความรู้ได้ตลอดชีวิตอย่างแท้จริง

2.5 ให้ครูที่สังกัดส่วนราชการต่าง ๆ ในกระทรวงศึกษาธิการ สามารถทำการสอนในสถานศึกษาทั้งในและนอกสังกัดได้มากกว่า 1 แห่ง โดยได้รับความเห็นชอบจากผู้บังคับบัญชาและให้ได้ค่าตอบแทนพิเศษ และให้นำรวมเป็นส่วนหนึ่งของผลงานครูในการบรรจุครูใหม่ให้น่า ประสพการณ์ของครูมาพิจารณาประกอบการกำหนดเงินเดือนด้วย

2.6 กำหนดคุณสมบัติและเปิดโอกาสให้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ครูชาวบ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิจากภาคเอกชนและส่วนราชการต่าง ๆ รวมทั้งผู้เกษียณอายุราชการมาสอนในสถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีค่าตอบแทนให้ตามความเหมาะสม

2.7 แก้ไขปัญหาการขาดแคลนครู โดยการบรรจุแต่งตั้งครูให้ครบทุกตำแหน่งตามแผนอัตรากำลังของแต่ละสถานศึกษา การเกลี้ยอัตรากำลังครูและการลดตำแหน่งจำนวนครูช่วยราชการให้คงเหลือน้อยที่สุด สำหรับครูผู้สอนวิชาที่ขาดแคลนให้ได้รับค่าตอบแทนพิเศษ อีกทั้งสนับสนุนให้สถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับหลังมัธยมศึกษาที่มีความพร้อมในการเปิดสอนสาขาวิชาที่ขาดแคลน จัดสอนได้ในระดับปริญญาตรี

2.8 ปรับรื้อระบบการกำหนดตำแหน่งครูในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อจำแนกความก้าวหน้าในสายงาน (Career Ladder) ระหว่างครูกับผู้บริหารการศึกษาให้มีสายวิชาชีพ (Career Pattern) ที่ชัดเจนแต่มีความยืดหยุ่นและสามารถสับเปลี่ยนหมุนเวียนกันได้ โดยเฉพาะครูสามารถก้าวหน้าได้ตามสายงานสอนในตำแหน่งที่สูงขึ้นได้ด้วยผลงานของตนเอง ทั้งนี้กำหนดให้มีคู่มือปฏิบัติงานของครู และมีคู่มือปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา

Rajabhat Mahasarakham University

2.9 กำหนดมาตรฐานวิชาชีพครู โดยให้คุรุสภา คณะกรรมการข้าราชการครูและสถาบันผลิตครูดำเนินการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องและให้มีมาตรฐานพัฒนาวิชาชีพ โดยกำหนดให้มีใบประกอบวิชาชีพครู

2.10 ปฏิรูประบบสวัสดิการและผลประโยชน์เกื้อกูลของครู ทุกประเภททุกสังกัดเพื่อยกระดับวิชาชีพครู ส่งเสริมขวัญกำลังใจและความมั่นคงในวิชาชีพให้กับครูรวมทั้งปรับปรุงโครงสร้างเงินเดือนและสวัสดิการอื่น ๆ ของครู โดยมุ่งส่งเสริมสนับสนุนแก่ครูที่สอนใน ถิ่นทุรกันดาร ครูที่สอนหลายชั้นเป็นพิเศษ

2.11 พัฒนาระบบกลไกในการเลือกสรรบุคคลเข้าเรียนในสถาบันผลิตครูรวมทั้งพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนในการผลิตครู ทั้งครูที่สอนหลายวิชาและครูเฉพาะวิชาที่เน้นการปฏิบัติ เพื่อให้ครูมีความรู้ความสามารถในเชิงวิเคราะห์ สังเคราะห์ และมีคุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งให้มีการปรับปรุงวิธีการสอบคัดเลือกและการบรรจุครูประจำการ โดยให้สถานศึกษาเป็นผู้ดำเนินการตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กระทรวงศึกษากำหนด

2.12 เร่งรัดการพัฒนาผู้บริหารการศึกษา โดยการเพิ่มพูนแนวความคิดความรู้ ตลอดจนทักษะการบริหารและการจัดการ เพื่อให้สามารถพัฒนาโรงเรียนและสถานศึกษาทันต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

2.13 ให้ศึกษานิเทศทุกสังกัดคณบดีกำลังร่วมกันทำงาน โดยการนิเทศติดตามงานวิชาการในสถานศึกษาทุกสังกัด

3. การปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน เร่งปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน เพื่อยกระดับการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภทโดย

3.1 จัดกระบวนการเรียนการสอน เพื่อปลูกฝังให้เยาวชนมีลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของการปฏิรูปการศึกษา

3.2 จัดประสบการณ์การเตรียมความพร้อมจัดทำหลักสูตรทุกระดับทุกประเภทภายในหลักการสำคัญดังนี้

3.2.1 สร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนทุกระดับชั้นได้เรียนอย่างมีความสุข

3.2.2 จัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิดอย่างเป็นระบบและเน้นการปฏิบัติมากกว่าการท่องจำ เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์

3.2.3 ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

3.2.4 ให้ผู้เรียนนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากครอบครัว จากชุมชน มาใช้เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนตามหลักสูตร

3.2.5 กำหนดมาตรฐานขั้นพื้นฐานในการเรียนรู้ของผู้เรียน และสนับสนุนให้โรงเรียนและสถานศึกษาแต่ละแห่งสามารถพัฒนาและเพิ่มมาตรฐานขั้นพื้นฐานดังกล่าวตามความต้องการและความเหมาะสมให้องค์กรวิชาชีพมีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐานขั้นพื้นฐานของการจัดการศึกษาวิชาชีพ

3.2.6 ให้ประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร การกำหนดแบบเรียนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพความต้องการของแต่ละท้องถิ่น

3.3 เร่งปรับปรุงหลักสูตรวิชาชีพครูในสถาบันผลิตครู ให้มีเนื้อหาวิชาชีพครูมากขึ้น เพื่อมุ่งเน้นคุณภาพผู้ที่จะออกไปประกอบวิชาชีพครู

3.4 จัดการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา โดยเน้นเป็นพิเศษในด้านพื้นฐานทางภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เพื่อรองรับการพัฒนาความรู้และทักษะในระดับที่สูงขึ้น

3.5 ปฏิรูปการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ให้นักเรียนมีโอกาสพัฒนาการเรียนรู้ภาษาอังกฤษตั้งแต่ประถมศึกษาปีที่ 1

3.6 เร่งปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติอย่างมีคุณภาพ โดยพัฒนารูปแบบ เทคโนโลยี นวัตกรรมการสอน และการพัฒนาห้องสมุดในสถานศึกษาให้มีคุณภาพ รวมทั้งสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างการศึกษาในระบบและนอกระบบ โรงเรียน ให้สามารถให้บริการที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างกว้างขวาง

3.7 ปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้มีความหลากหลายทั้งรูปแบบและเนื้อหาตลอดจนให้มีความยืดหยุ่นในเรื่องเวลาและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถหารายได้ระหว่างเรียน

3.8 เร่งรัดการจัดการเรียนการสอนประชาธิปไตยให้บังเกิดผล โดยพัฒนาหลักสูตรประชาธิปไตยแบบยั่งยืน และส่งเสริมให้ผู้ที่อยู่ในอาชีพครูปฏิบัติตนในวิถีประชาธิปไตยเพื่อเป็นแบบอย่างและเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน

4. การปฏิรูประบบการบริหารการศึกษา มุ่งกระจายอำนาจเพื่อเอื้อให้สถานศึกษามีอำนาจในการตัดสินใจด้านการบริหาร การจัดบริการทางการศึกษาที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพและวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ในท้องถิ่นมากที่สุด พัฒนาศูนย์การรองรับการกระจายอำนาจในระดับจังหวัดให้เข้มแข็งพร้อมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน เอกชน โดย

4.1 กำหนดหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบการจัดบริการทางการศึกษา และองค์กรประสานงานระดับจังหวัด สำหรับการบริหารการศึกษาในท้องถิ่นและในการจัดบริการทางการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท เพื่อให้เกิดความชัดเจนในด้านภารกิจ พื้นที่บริการงบประมาณ และบุคลากร ตลอดจนจัดแบ่งสัดส่วนความรับผิดชอบการจัดบริการทั้งสถานศึกษาของรัฐบาลและเอกชนทุกสังกัด รวมทั้งวางระบบเครือข่ายการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ให้อยู่ภายใต้นโยบายการบริหาร มาตรฐานและการประเมินผลที่เป็นเอกภาพในแต่ละระดับและแต่ละประเภท โดยกำหนดหน่วยงานที่รับผิดชอบหลักไว้ดังนี้

4.1.1 ระดับก่อนประถมศึกษา ขยายการจัดการศึกษาแก่เด็กอายุตั้งแต่ 2 ขวบขึ้นไป และมุ่งเตรียมความพร้อมให้เด็กอายุอย่างน้อย 1 ปี ก่อนเข้าเรียนระดับประถมศึกษา พร้อมทั้งให้บริการความรู้และทักษะ การอบรมเลี้ยงดูเด็กแก่ผู้ปกครองและผู้ดูแลเด็ก ตลอดจนสนับสนุนการจัดตั้งและดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในท้องถิ่น การจัดการศึกษาระดับนี้อาจแบ่งเป็น 2 ช่วงได้แก่

1) ช่วงอายุ 2-3 ขวบ มุ่งพัฒนาเด็กทุกด้าน โดยเน้นการพัฒนาอารมณ์และสังคม ให้โรงเรียนเอกชนในความดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนรวมทั้ง

ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนของหน่วยงานสังกัดต่าง ๆ อาทิ กรมการศาสนา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กรมสามัญศึกษา กรมพลศึกษา กรมการพัฒนาชุมชน กรมอนามัย กรมตำรวจ กรมประชาสัมพันธ์ เทศบาลกรุงเทพมหานคร องค์การพัฒนาเอกชน และหน่วยงานอื่น ๆ ร่วมกันรับผิดชอบ

2) ช่วงอายุ 4-5 ขวบ มุ่งเน้นการเตรียมความพร้อมให้เด็กก่อนเข้าเรียนระดับประถมศึกษา ให้โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติเป็นหน่วยงานหลัก และโรงเรียนเอกชนในความดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน รวมทั้งศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนของหน่วยงานสังกัดต่าง ๆ อาทิ กรมการศาสนา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กรมสามัญศึกษา กรมพลศึกษา กรมการพัฒนาชุมชน กรมอนามัย กรมตำรวจ กรมประชาสัมพันธ์ เทศบาลกรุงเทพมหานคร องค์การพัฒนาเอกชน และหน่วยงานอื่น ๆ ร่วมกัน รับผิดชอบ

4.1.2 ระดับประถมศึกษา ให้โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติเป็นหน่วยงานหลัก โดยมีโรงเรียนเอกชนในความดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน และสถานศึกษาของหน่วยงานสังกัดต่าง ๆ อาทิ กรมสามัญศึกษา กรมการศาสนา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กรมศิลปากร กรมพลศึกษา กรมการศึกษานอกโรงเรียน กรมตำรวจ กรมประชาสัมพันธ์ เทศบาลกรุงเทพมหานคร องค์การพัฒนาเอกชน และหน่วยงานอื่น ๆ ร่วมกันรับผิดชอบ

4.1.3 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ให้โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาเป็นหน่วยงานหลัก โดยมีโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติเป็นหน่วยงานเสริม รวมทั้งให้โรงเรียนเอกชนในความดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน และสถานศึกษาของหน่วยงานสังกัดต่าง ๆ อาทิ กรมการศาสนา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กรมศิลปากร กรมพลศึกษา กรมการศึกษานอกโรงเรียน กรมตำรวจ กรมประชาสัมพันธ์ เทศบาลกรุงเทพมหานคร องค์การพัฒนาเอกชน และหน่วยงานอื่น ๆ ร่วมกัน รับผิดชอบ

สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาที่มีพื้นที่บริการ ซ้ำซ้อนกัน ให้คณะกรรมการระดับจังหวัดพิจารณาแก้ไขเป็นรายกรณี หากในพื้นที่ใด โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาไม่สามารถจัดบริการได้อย่างทั่วถึง

ให้โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติพิจารณาเพิ่มจำนวนห้องเรียนหรือตั้งโรงเรียนเพิ่มได้ตามความจำเป็น

4.1.4 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ให้โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาเป็นหน่วยงานหลักสายสามัญศึกษา และให้สถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษา เป็นหน่วยงานหลักสายวิชาชีพ โดยมีสถานศึกษาเอกชนที่อยู่ในความดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนและหน่วยงานสถานศึกษาต่าง ๆ อาทิ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล กรมการศาสนา สำนักงานสภาพัฒนาการศรัทธา กรมศิลปากร กรมพลศึกษา กรมการศึกษานอกโรงเรียน องค์การพัฒนาเอกชน และหน่วยงานอื่น ๆ ร่วมกันรับผิดชอบ

4.1.5 ระดับอุดมศึกษา ให้สถานศึกษาสังกัดกรมพลศึกษา กรมอาชีวศึกษา กรมศิลปากร สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล และสำนักงานสภาพัฒนาการศรัทธา จัดการศึกษา ระดับอุดมศึกษา และโรงเรียนเอกชนที่อยู่ในความดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนร่วมดำเนินการ ทั้งนี้ให้แต่ละหน่วยงานดำเนินการจัดการศึกษาให้ครบถ้วนตามบทบาทหน้าที่และภารกิจที่รับผิดชอบของแต่ละสังกัด โดยมีหน่วยงานกลางทำหน้าที่ประสานแผนการผลิตนักศึกษาทั้งในด้านพื้นที่การจัดสาขาวิชา และความร่วมมือทางวิชาการรวมทั้งการประสาน แผนการผลิตร่วมกับทบวงมหาวิทยาลัย

4.2 พัฒนาองค์กรในทุกกระดับ ด้วยการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารการปรับหรือโครงสร้างระบบบริหารงาน เพื่อรองรับการกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปสู่ส่วนภูมิภาคและสถานศึกษา โดยให้องค์กรคณะบุคคลระดับจังหวัดสามารถกำหนดนโยบายการศึกษาสนับสนุนความก้าวหน้าของบุคลากรและจัดสรรงบประมาณ ที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น รวมทั้งให้สถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษาสามารถบริหารงานได้อย่าง คล่องตัว และมีประสิทธิภาพสูงสุด

4.3 ส่งเสริมบทบาทของครอบครัวชุมชนและเอกชน ให้มีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการศึกษา โดยการพัฒนาศักยภาพของครอบครัวให้เข้มแข็งด้วยมิติทางวัฒนธรรม ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมกำหนดนโยบายด้านการศึกษาในแต่ละระดับ สนับสนุนเอกชนที่ลงทุนด้าน การศึกษาให้กู้เงินทุนหมุนเวียนดอกเบี้ยต่ำ เร่งรัดการจัดตั้งสถานศึกษาและสถาบันฝึกอบรม วิชาชีพสาขาที่ขาดแคลนในเขตพัฒนาอุตสาหกรรมนอกกรุงเทพมหานคร และ ปริมณฑลตาม มาตรฐานสนับสนุนภาคเอกชนลงทุนพัฒนาการศึกษา ตลอดจนผ่อนคลายกฎระเบียบที่ควบคุมสถานศึกษา และกำหนดมาตรการจูงใจที่เหมาะสมอื่น ๆ สำหรับการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชนและเอกชน

4.4 พัฒนาการบริหารบุคลากรของกระทรวงศึกษาธิการ ให้อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติ องค์กรบริหารบุคคลเดียวกัน เพื่อความเป็นเอกภาพ และเสริมสร้างความมั่นคง

4.5 พัฒนาระบบการตรวจติดตาม และประเมินผลให้เข้มแข็ง และประสานสอดคล้องทุกระดับ

4.6 ดำเนินการช่วยเหลือด้านค่าใช้จ่ายแก่ผู้กำลังศึกษาอยู่ในทุกระดับทุกประเภท ด้วยรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อมุ่งแก้ไขความเหลื่อมล้ำด้าน โอกาสทางการศึกษาของผู้เรียน ที่มาจากครอบครัวรายได้น้อย ทั้งในสถานศึกษาของรัฐบาลและเอกชน อาทิ เงินบำรุงการศึกษา ค่าธรรมเนียมต่างๆ การดำเนินงานกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา การจัดบัตรอุดหนุนค่าเล่าเรียน การจัดหาทุนการศึกษาจากแหล่งทุนภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน

4.7 เพิ่มค่าใช้จ่ายทางการศึกษาให้ได้ ร้อยละ 6.7 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GNP) เพื่อให้ได้มาตรฐานระดับสากล และมุ่งไปสู่ความเป็นเลิศทางการศึกษาในปี พ.ศ. 2550 โดยกำหนดแนวดำเนินการไว้ดังนี้

4.7.1 เพิ่มงบประมาณทางการศึกษา เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาโดยรวม

4.7.2 นำมาตรการด้านภาษีทางการศึกษามาใช้

4.7.3 ส่งเสริมสนับสนุนให้ภาคเอกชนดำเนินการจัดบริการทางการศึกษาไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 40 ของสัดส่วนการจัดบริการในภาพรวมทั้งประเทศ

4.7.4 ให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมเข้าร่วมลงทุนดำเนินการ โรงเรียนสังกัดกระทรวงศึกษาธิการด้วยระบบการบริหารที่ยืดหยุ่น และมีประสิทธิภาพภายใต้ข้อตกลงร่วมกันระหว่างภาครัฐกับเอกชน เพื่อเป็นการแบ่งภาระด้านงบประมาณของรัฐในการจัดการศึกษาที่มีความหลากหลายรวมทั้งให้บังเกิดคุณภาพและสอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครอง

4.7.5 ให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบการจัดบริการทางการศึกษามากขึ้น ด้วยการผ่อนคลายนโยบายที่ควบคุมสถานศึกษา และมาตรฐานจูงใจที่เหมาะสม อื่น ๆ

4.7.6 ให้นำข้อมูลค่าใช้จ่ายในการจัดบริการทางการศึกษาของโรงเรียน ทั้งที่สังกัดและอยู่ในความดูแลของกระทรวงศึกษาธิการทุกระดับ ทุกประเภทมาพิจารณา ปรับปรุงการเก็บเงินค่าบำรุงรักษา ค่าธรรมเนียมการเรียน ค่าธรรมเนียมอื่น ๆ ให้เพิ่มขึ้นจากอัตราปัจจุบัน

จากแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการที่มีเป้าหมายสูงสุด เพื่อยกระดับมาตรฐานคุณภาพของสถานศึกษา และสร้างผลผลิตนักเรียนให้ได้มาตรฐานทุก

ระดับเป็นที่ยอมรับของสังคม เป็นกำลังที่สำคัญในการพัฒนาประเทศสืบต่อไป โดยขยาย การศึกษาภาคบังคับพื้นฐานพร้อมด้วยสวัสดิการอื่น ๆ ที่จำเป็น ให้องค์กรปกครองท้องถิ่นเข้ามา มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของ ท้องถิ่น ส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อขยายการศึกษา ให้เข้าถึงชนบทที่ห่างไกลได้อย่างทั่วถึง และปรับปรุงสวัสดิการให้แก่ครูอาจารย์และบุคลากร การศึกษาทุกระดับ (วิโรจน์ สารรัตนะ. 2539 : 20)

ดังนั้นการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษา จึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างบุคคลแห่งการ เรียนรู้ องค์กรแห่งการเรียนรู้ และสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยมีแนวทางในการดำเนินงาน 4 ด้านคือ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ : 2542)

1. **ปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษาทุกระดับ** ให้มีมาตรฐาน คุณภาพเท่าเทียมกัน และกระจายการบริหารครอบคลุมทุกพื้นที่โดยกำหนดให้มีการจัดทำแผนที่ตั้งโรงเรียน และ สถานศึกษา กำหนดขนาดเกณฑ์มาตรฐาน มีผังแม่บทอย่างเต็มรูปแบบ กระจายอำนาจให้ ท้องถิ่นมีส่วนร่วมรับผิดชอบและมีองค์กรติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง
2. **ปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา** ให้มีจิตสำนึกมีความรับผิดชอบในหน้าที่ มีความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานมีขวัญกำลังใจและความมั่นคงในอาชีพ โดยการปรับ รื้อระบบการกำหนดตำแหน่ง การกำหนดมาตรฐานวิชาชีพ พัฒนาระบบการเลือกสรรบุคคล ปรับปรุงระบบสวัสดิการ แก้ไขปัญหาการขาดแคลนครู พัฒนานักบริหารการศึกษาและปรับ ปรุงงานนิเทศติดตามงานวิชาการอย่างต่อเนื่อง
3. **ปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน** เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา ทุกระดับทุกประเภท โดยปรับปรุงขบวนการเรียนการสอนให้สามารถเตรียมความพร้อมสร้าง บรรยากาศการเรียนรู้ ฝึกการคิดอย่างเป็นระบบ ให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนา ปรับปรุง หลักสูตรวิชาชีพครู ปรับปรุงการวัดผล และให้มีการกระจายอำนาจทางวิชาการ
4. **ปฏิรูประบบการบริหารการศึกษา** โดยมุ่งกระจายอำนาจพัฒนาองค์กร เพื่อรองรับ การกระจายอำนาจระดับจังหวัด ให้ครอบครัว ชุมชน และเอกชนมีส่วนร่วม ในการนำ เทคโนโลยีใช้ปรับปรุงระบบการตรวจติดตามประเมินผล เพิ่มงบประมาณทางการศึกษา ให้ เอกชนร่วมลงทุน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานปฏิรูป กระบวนการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 8-15)

1. ความมุ่งหมายและหลักการในการจัดการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 ดังนี้

มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้ง ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรง ชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

มาตรา 7 ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการ เมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและ ส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และ ความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการ ประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรา 8 การจัดการศึกษาให้ยึดหลักดังนี้

- (1) เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน
- (2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
- (3) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

2. สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ ให้สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษาซึ่งรัฐจะต้องจัดให้กับคนไทยทุกคน กำหนดไว้ในมาตรา 10 - 14 ดังนี้

มาตรา 10 การจัดการศึกษา ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บ ค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติ ปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพหรือบุคคล ซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและ โอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ การศึกษาสำหรับคนพิการ ในวรรคสองให้จัดตั้งแต่ แรกเกิดหรือพบความพิการ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ กำหนดในกฎกระทรวง การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษ ต้องจัดด้วย รูปแบบที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น

มาตรา 11 บิดา มารดา หรือผู้ปกครองมีหน้าที่จัดให้บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแลได้รับการศึกษาภาคบังคับตาม มาตรา 17 และตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องตลอดจนให้ได้รับการศึกษานอกเหนือจาก การศึกษาภาคบังคับ ตามความพร้อมของครอบครัว

มาตรา 12 นอกเหนือจากรัฐ เอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 13 บิดา มารดา หรือผู้ปกครองมีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์ ดังต่อไปนี้

- (1) การสนับสนุนจากรัฐ ให้มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดู และการให้การศึกษาแก่บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแล
- (2) เงินอุดหนุนจากรัฐสำหรับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของบุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแลซึ่งครอบครัวจัดให้ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายกำหนด
- (3) การลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด

Rajabhat Mahasarakham University

มาตรา 14 บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ซึ่งสนับสนุนหรือจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์ตามควรแก่กรณี ดังต่อไปนี้

- (1) การสนับสนุนจากรัฐให้มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแลรับผิดชอบ
- (2) เงินอุดหนุนจากรัฐสำหรับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามที่กฎหมายกำหนด
- (3) การลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายการจัดการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด

3. แนวการจัดการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดแนวการจัดการศึกษาไว้ในหมวด 4 มาตรา 22-30 ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 21-29)

มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

มาตรา 23 การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ในเรื่องต่อไปนี้

(1) ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคม โลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทยและระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

(2) ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน

(3) ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลป วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

(4) ความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่าง ถูกต้อง

(5) ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

มาตรา 24 การจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

(2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

(3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

(4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

(5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกัน จากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ

(6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (ราชกิจจานุเบกษาฉบับกฤษฎีกา. 2542 : 23 – 25)

มาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินการและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ

มาตรา 26 ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและระดับการศึกษา ให้สถานศึกษาใช้วิธีการที่หลากหลายในการจัดสรร โอกาสการเข้าศึกษาต่อ และให้นำผลการประเมินผู้เรียนตามวาระหนึ่งมาใช้ประกอบการพิจารณาด้วย

มาตรา 27 ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเงินเพื่อการศึกษาต่อ ให้สถานศึกษามีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์

มาตรา 28 หลักสูตรการศึกษาระดับต่างๆ รวมทั้งหลักสูตรการศึกษาสำหรับบุคคลตามมาตรา 10 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ ต้องมีลักษณะหลากหลาย ทั้งนี้ ให้จัดตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัย และ ศักยภาพ สาระของหลักสูตร ทั้งที่เป็นวิชาการและวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุล ทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม สำหรับหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา นอกจากคุณลักษณะในวรรคหนึ่ง และวรรคสอง แล้ว ยังมีความมุ่งหมายเฉพาะที่จะพัฒนาวิชาการ วิชาชีพชั้นสูงและการค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาสังคม

มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครั้ว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และรู้จักเลือกสรร

ภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน

มาตรา 30 ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

การจัดการเรียนรู้ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีสาระสำคัญ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 2-15)

1. การจัดการศึกษาต้องเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้/ ประสบการณ์การเรียนรู้ยึดหลักดังนี้

1.1 ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ดังนั้นจึงต้องจัด สภาพแวดล้อม บรรยากาศรวมทั้งแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ให้หลากหลาย เพื่อเอื้อต่อความสามารถ ของแต่ละบุคคล เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาคุณธรรมชาติที่สอดคล้องกับความถนัดและ ความสนใจ เหมาะสมกับวัยและศักยภาพของผู้เรียน เพื่อให้การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุก สถานที่ และเป็นการเรียนรู้กันและกัน อันก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เพื่อการมี ส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคมและประเทศชาติ โดยประสานความร่วมมือระหว่าง สถานศึกษากับผู้ปกครอง บุคคล ชุมชน และทุกส่วนของสังคม

1.2 ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด การเรียนการสอนมุ่งเน้นประโยชน์ของผู้เรียนเป็น สำคัญ จึงต้องจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็นมี นิสัยรักการเรียนรู้ และเกิดการใฝ่รู้ ใฝ่เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

2. มุ่งปลูกฝังและสร้างลักษณะที่พึงประสงค์ให้กับผู้เรียน โดยเน้นความรู้ คุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและบูรณาการความรู้ในเรื่องต่างๆอย่างสมดุล รวมทั้งการฝึกทักษะกระบวนการ คิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ใช้ความรู้ โดยให้ผู้เรียนมีความรู้และ ประสบการณ์ในเรื่องต่างๆดังนี้

2.1 ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของ สังคมไทยและระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรง เป็นประมุข

2.2 ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจ และประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน

2.3 ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลป วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการรู้จัก ประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

2.4 ความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่าง ถูกต้อง

2.5 ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

3. กระบวนการเรียนรู้ ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดแนวทางใน การจัดกระบวนการเรียนรู้ของสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดังนี้

3.1 จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของ ผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

3.2 ให้มีการฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการ ประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

3.3 จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

3.4 การจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆอย่างได้ สดส่วน สมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ ในทุกวิชา

3.5 ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการ เรียนและอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัย เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้

3.6 ผู้เรียนและผู้สอนเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่ง วิทยาการประเภทต่างๆ

3.7 การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

4. การส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้ กำหนด บทบาทในการส่งเสริมการเรียนรู้ของรัฐ และสถานศึกษาต่างๆดังนี้

4.1 รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงาน และการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ทุก รูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การศึกษาและนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งการเรียนรู้อย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ

4.2 ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ

4.3 ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่จัดทำสาระสำคัญของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

4.4 หลักสูตรการศึกษาระดับต่างๆ ต้องมีลักษณะหลากหลายเหมาะสมกับแต่ละระดับ โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคล สาระของหลักสูตรทั้งที่เป็นวิชาการ วิชาชีพต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุล ทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

4.5 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และรู้จักเลือกสรร ภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการเปลี่ยนแปลงประสิทธิภาพการพัฒนาระหว่างชุมชน

4.6 ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพรวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

5. การประเมินผลการเรียนรู้ ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้ระบุถึงวิธีการประเมินผลการจัดกระบวนการเรียนรู้ไว้ว่า ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผลผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่กันไปในระบบการเรียนการสอน ตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา นอกจากนั้นการประเมินผลผู้เรียนยังต้องเกี่ยวข้องกับหลักการสำคัญคือ

5.1 ใช้วิธีการที่หลากหลายในการประเมินผู้เรียน

- 5.2 ใช้วิธีการที่หลากหลายในการจัดสรร โอกาสเข้าศึกษาต่อ
- 5.3 ใช้การวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน
- 5.4 มุ่งการประกันคุณภาพ โดยสถานศึกษาทำการประเมินผลภายในทุกปี และรายงานผลการประเมินต่อต้นสังกัดและสาธารณชน
- 5.5 สถานศึกษาได้รับการประเมินอย่างน้อย 1 ครั้งทุก 5 ปี

ประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้

จากสาระของแนวการจัดการศึกษาที่ปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ สามารถวิเคราะห์สรุปเป็นประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนการสอนได้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 9-15)

ประเด็นที่ 1 การเรียนรู้โดยการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองหมายถึง การเรียนรู้ที่เป็นกระบวนการสร้างประสบการณ์และสิ่งต่างๆ ให้มีความหมายต่อตนเองจากปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม โดยใช้กระบวนการคิดและแสวงหาความรู้ควบคู่ไปกับการปฏิบัติจริงให้ผู้เรียนค้นพบข้อความรู้ด้วยตนเอง ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก จัดโอกาส จัดโอกาสสิ่งแวดล้อมและแหล่งวิชาการให้เอื้อต่อการสร้างแรงจูงใจให้เกิดการเรียนรู้ ขอบเขตของการเรียนรู้โดยการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองคือ การฝึกทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ การสร้างแรงจูงใจให้เกิดการเรียนรู้ใฝ่เรียน กลยุทธ์และเครื่องมือการเรียนรู้เช่น การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning : PL) กระบวนการทางปัญญา 10 ขั้นของ ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี

ประเด็นที่ 2 การเรียนรู้เรื่องของตนเอง ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมหมายถึง การเรียนรู้เพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างร่างกายและจิตใจของตนเอง การรับรู้และตระหนักในตนเอง สามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมให้สอดคล้องกับค่านิยมที่ดีงาม ยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม มีความเพียรพยายามในการทำความดีอย่างไม่ย่อท้อ การเสริมสร้างลักษณะนิสัย และสุนทรียภาพความดีงามในตนเอง การเรียนรู้เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างสอดคล้องเหมาะสมกับสภาวะแวดล้อม การตระหนักถึงคุณค่าและพัฒนาคุณภาพธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ขอบเขตเนื้อหาได้แก่ การเรียนรู้เรื่องตนเองทั้งด้านร่างกายและจิตใจ การเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และเรื่องศิลปวัฒนธรรม กลยุทธ์และเครื่องมือการเรียนรู้เช่น การเรียนรู้ในสถานการณ์จริง การฝึกปฏิบัติ (Learning by doing) การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การฝึกทักษะกระบวนการคิด

ประเด็นที่ 3 การเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาทักษะการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ

การเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาทักษะการดำรงชีวิตหมายถึง การเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิตที่สำคัญ และจำเป็นดังต่อไปนี้ การรู้จักคิดวิเคราะห์วิจารณ์(Critical Thinking) มีความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) มีความตระหนักรู้ในตนเอง (Self Awareness) มีความเห็นใจผู้อื่น (Empathy) มีความภูมิใจในตนเอง (Self Esteem) มีความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility) รู้จักการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร (Inter Personal Communication) รู้จักตัดสินใจและแก้ปัญหา (Decision Making and Problem Solving) รู้จักการจัดการกับอารมณ์ และความเครียด (Coping with Emotion and Stress) ขอบเขตเนื้อหาประกอบด้วย ทักษะชีวิตที่สำคัญและจำเป็นข้างต้น รวมทั้งการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษา การเลือกบริโภคสื่อ ยาเสพติดศึกษา ทักษะการเป็นผู้นำ ผู้ตาม การเรียนรู้เรื่องความแตกต่างระหว่างเพศ การแก้ไขความขัดแย้งและความรุนแรงในครอบครัวและสังคม กลยุทธ์และเครื่องมือการเรียนรู้ เช่น การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การบูรณาการ (Integration) การฝึกปฏิบัติจริง การสาธิต (Demonstration) การฝึกฝน สมมติ และการปฏิบัติตามหลักศาสนา การเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพหมายถึง การเรียนรู้เพื่อค้นพบและใช้ศักยภาพของตนเอง รู้จักวิถีเลือกประกอบอาชีพที่สุจริตเหมาะสม สามารถพึ่งตนเองและเลี้ยงตนเองได้อย่างพอเพียงเกิดคุณภาพ ขอบเขตเนื้อหาประกอบด้วย ทักษะเกี่ยวกับการสร้างนิสัยรักการทำงาน มีความขยันหมั่นเพียร มีคุณธรรม 4 ประการ คือ ความอดทน ความซื่อสัตย์ รู้จักเสียสละ และความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม รู้จักแก้ปัญหา รวมทั้งมีทักษะในการจัดการ กลยุทธ์และเครื่องมือการเรียนรู้ เช่น การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การฝึกปฏิบัติจริง การสาธิต การทดลอง

ประเด็นที่ 4 การเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนากระบวนการคิด การแก้ปัญหา โดยเน้น

ประสบการณ์และการฝึกปฏิบัติ หมายถึง การใช้ทักษะการคิดเพื่อค้นหาคำตอบในสถานการณ์ต่างๆ โดยอาศัยประสบการณ์และการฝึกปฏิบัติจริง เพื่อให้สามารถเผชิญและผจญกับปัญหา และจัดการกับภาวะต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม ขอบเขตเนื้อหาของ การเรียนรู้ที่พัฒนากระบวนการคิด การแก้ปัญหาจากประสบการณ์และการฝึกปฏิบัติ โดยการสังเกต การเปรียบเทียบ ตั้งคำถาม แปลความหมาย ตีความ ขยายความ อ้างอิง คาดคะเน การสรุป ความคิดสร้างสรรค์ และกระบวนการคิดวิเคราะห์ กลยุทธ์และเครื่องมือการเรียนรู้

ประเด็นที่ 5 การเรียนรู้โดยการผสมผสานความรู้ คุณธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะ

อันพึงประสงค์หมายถึง การเรียนรู้ที่มุ่งให้มีความรู้ในศาสตร์ต่างๆ ควบคู่กับการพัฒนาตนเอง ทางด้านจิตใจ บุคลิกภาพ และลักษณะนิสัย ขอบเขตเนื้อหา คือ ความรู้ในศาสตร์ต่างๆ เช่น

วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สังคมศาสตร์ ภาษาศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ ตลอดจนการเรียนรู้เกี่ยวกับมารยาท วิธีปฏิบัติตนทางกาย วาจา ใจ ความมีสติสัมปชัญญะ การมีคุณธรรมสำคัญ ความรักในเพื่อนมนุษย์ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาจิตใจ บุคลิกภาพและลักษณะนิสัย กลยุทธ์และเครื่องมือการเรียนรู้เช่น การบูรณาการ การฝึกปฏิบัติจริง การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ประเด็นที่ 6 การเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาประชาธิปไตยหมายถึง การเรียนรู้ในเรื่องสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาคและการปฏิบัติตามหน้าที่ของตน การเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น โดยคำนึงถึงความคิดเห็นและประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก ขอบเขตเนื้อหา คือ ความรู้ความเข้าใจ ความศรัทธาในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ความรักและ ห่วงแทนสิทธิเสรีภาพของตน การเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ความเป็นพลเมืองดี การรักษาประโยชน์ส่วนรวม กลยุทธ์และเครื่องมือการเรียนรู้ เช่น การฝึกปฏิบัติจริง การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การฝึกกระบวนการคิดวิเคราะห์ การเรียนจากสถานการณ์จำลอง

ประเด็นที่ 7 การเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมหมายถึง การเรียนรู้เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและความตระหนักในคุณค่าของความรู้ต่างๆ ที่ได้คิดค้นและสั่งสม ประสพการณ์ โดยภูมิปัญญาไทย ตลอดจนมีความรัก ชื่นชมและห่วงใยในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมไทย สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตและสืบสานให้ยั่งยืน ตลอดจนเชื่อมโยงสู่สากล ขอบเขต เนื้อหา เกี่ยวข้องกับศาสตร์สาขาต่างๆ ได้แก่ เกษตรกรรม อุตสาหกรรมและหัตถกรรม แพทย์แผนโบราณ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ธุรกิจชุมชน สวัสดิการ ศิลปกรรม การจัดการองค์กร ภาษาและวรรณกรรม ศาสนาและประเพณี การศึกษา กีฬา และนันทนาการ กลยุทธ์และเครื่องมือการเรียนรู้ เช่น การเรียนรู้จากครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น ภูมิปัญญาและปราชญ์ชาวบ้าน การเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม กระบวนการคิดวิเคราะห์

ประเด็นที่ 8 การวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้หมายถึง การศึกษารวบรวมข้อมูล เพื่อนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปผลเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของสถานศึกษา ขอบเขตเนื้อหาเกี่ยวข้องกับระเบียบวิธีวิจัยแบบต่างๆ การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย กลยุทธ์และเครื่องมือการวิจัยในสถานศึกษา เช่น ระบบบริหารของสถานศึกษา องค์ความรู้เรื่องการวิจัยของผู้บริหารและครูอาจารย์ การสร้างแรงจูงใจ การจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการประเมินคุณภาพ

ประเด็นที่ 9 การเรียนรู้โดยความร่วมมือของครอบครัวและชุมชนหมายถึง การที่ครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษามีบทบาทร่วมกันในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน เพื่อให้เรียนรู้ได้อย่างเต็มตามศักยภาพ ขอบเขตเนื้อหา เกี่ยวข้องกับบทบาทของครอบครัว และชุมชนในการร่วมจัดทำหลักสูตร การสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษา การประเมินคุณภาพทางการศึกษา กลยุทธ์และเครื่องมือสำคัญที่ทำให้สถานศึกษาได้รับความร่วมมือจากชุมชน เช่น เทคนิคการบริหารอย่างมีส่วนร่วม การกระจายอำนาจ ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ประเด็นที่ 10 การประเมินผลผู้เรียนหมายถึง กระบวนการพิจารณาตัดสินคุณภาพ คุณลักษณะและพฤติกรรมของผู้เรียนว่าเป็นไปตามจุดประสงค์การเรียนรู้หรือไม่ อย่างไร ขอบเขตเนื้อหา เกี่ยวข้องกับวิธีประเมินผล เครื่องมือในการประเมินผล องค์ความรู้ในการประเมินผล การมีส่วนร่วมในการประเมินผลของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง กลยุทธ์และเครื่องมือสำคัญในการประเมินผลผู้เรียน เช่น การประเมินผลตามสภาพที่แท้จริง เพิ่มสะสมงาน การสังเกต การสัมภาษณ์ การจัดนิทรรศการแสดงผลงาน

จากเนื้อหาสาระและประเด็นสำคัญต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของ มาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 โรงเรียนในฐานะที่เป็นหน่วยปฏิบัติโดยตรงจึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าว

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

บุญถม หิรัญคำ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนบ้าน โสภสังข์ัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ พบว่า

1. ด้านการปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา พบปัญหาสำคัญ คือ โรงเรียนมีพื้นที่จำกัดและงบประมาณไม่เพียงพอในการซ่อมแซม
2. ด้านปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษาพบปัญหาที่สำคัญ คือ บุคลากรบางส่วนปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายไม่เต็มตามความสามารถโรงเรียนจึงแก้ปัญหาโดยการประชุมชี้แจง กำกับ ติดตามและให้ขวัญกำลังใจสม่ำเสมอ ทำให้งานมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น
3. ด้านปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน พบปัญหาสำคัญ คือบุคลากรบางส่วนไม่ปฏิบัติตามระเบียบที่วางไว้ ยืมสื่อการเรียนการสอนแล้วไม่ส่งตามกำหนดเวลา ซึ่งโรงเรียนได้ปรับปรุงแก้ไขโดยการประชุมชี้แจงขอความร่วมมือให้ปฏิบัติตามระเบียบ
4. ด้านการปฏิรูประบบการบริหารการศึกษาพบปัญหาสำคัญ คือ การบริหารงานทุกด้านขาดงบประมาณสนับสนุน โรงเรียนได้แก้ไขปัญหาโดยใช้เงินบำรุงการศึกษาและเงินบริจาค

ชนก แสงกล้า (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาค้นคว้าเรื่อง การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการปฏิบัติตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดชัยภูมิพบว่า สภาพปัจจุบันในการปฏิบัติตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ “ปานกลาง ” ทั้ง 4 ด้านคือ ด้านโรงเรียนและสถานศึกษา ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน และด้านระบบการบริหารการศึกษาโดยมีประเด็นที่โรงเรียนสามารถปฏิบัติได้ดีจากความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอน คือ การดูแลรักษาความสะอาดและตกแต่งบริเวณโรงเรียนด้วยไม้ดอกไม้ประดับ นักเรียนมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ โรงเรียนจัดครูเข้าสอนได้เหมาะสมตรงกับความต้องการ ส่วนครูใหญ่มีความรับผิดชอบและผูกพันต่อโรงเรียน มีการจัดกิจกรรมโดยให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริงและควบคุมกันเอง มีผู้รับผิดชอบในการรวบรวมข้อมูล และติดตามการปฏิบัติ

งานตามโครงการอย่างเป็นระบบ ส่วนปัญหาในการปฏิบัติตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษามี ปัญหาอยู่ในระดับ “น้อย” 2 ด้าน คือ โรงเรียนและสถานศึกษากับด้านระบบการบริหาร การศึกษา และมีปัญหาอยู่ในระดับ “ปานกลาง” 2 ด้านคือ ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา กับด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน ประเด็นที่เป็นปัญหาในเรื่องการปฏิบัติของ โรงเรียนคือ การจัดหาบุคลากรภายนอกมาช่วยสอน ขาดแหล่งวิทยากรและสถานที่ฝึกงานของ นักศึกษา ครูไม่มีความรู้ด้านการทำวิจัย เครื่องมือวัดผลไม่มีการวิเคราะห์ปรับปรุงและไม่สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ โรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่มีการจัดทำและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นขึ้นใช้ในโรงเรียน

ชัยณรงค์ แสงคำ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการปฏิบัติตามนโยบาย ปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งได้ทำการศึกษาในโรงเรียนขนาดที่ 2 (นักเรียน 800-2499 คน) ขนาดที่ 3 (นักเรียน 300-799 คน) ขนาดที่ 4 (นักเรียน 100-299 คน) ผลการวิจัยพบว่า

1. การปฏิบัติตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ในโรงเรียนขนาดที่ 2 ขนาดที่ 3 และ ขนาดที่ 4 โดย ส่วนรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน เรียงตามลำดับ ค่าเฉลี่ยต่ำสุดไปหาสูงสุด คือด้านปฏิรูปการเรียนและสถานศึกษา ด้านปฏิรูปหลักสูตรและ กระบวนการเรียนการสอน และด้านปฏิรูประบบการบริหารการศึกษา และอยู่ในระดับ ปานกลาง 1 ด้าน คือด้านปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา

2. การปฏิบัติตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนขนาดที่ 2 โดยส่วนรวมอยู่ใน ระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 1 ด้าน คือ ด้านการปฏิรูป โรงเรียนและสถานศึกษา และอยู่ในระดับปานกลาง 3ด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น คือ ด้านการปฏิรูประบบบริหารการศึกษา ส่วนโรงเรียนขนาดที่ 3 โดยส่วนรวมและ รายด้าน อยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น คือ ด้านการปฏิรูปครูและบุคลากรทางการ ศึกษา สำหรับโรงเรียนขนาดที่ 4 โดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 1 ด้านคือ ด้านการปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา และอยู่ในระดับปาน กลาง 3 ด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่นคือด้านการปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา

ผลการวิจัยในครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการประถม ศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ได้ตอบสนองนโยบายการปฏิรูปการศึกษาตามที่กระทรวง ศึกษาธิการ กำหนดแต่ในโรงเรียนขนาดที่ 2 นั้น มีการปฏิบัติบางเรื่องอยู่ในระดับน้อย คือการใช้บุคลากร

ภายนอกมาช่วยสอน การจัดกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนได้รับค่าตอบแทนจากการฝึกปฏิบัติจริง หรือฝึกอาชีพขณะเรียนดังนั้นผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องจึงควรส่งเสริมสนับสนุน กำกับ ติดตาม เพื่อให้การปฏิบัติมากขึ้น

บรม เวชส์สัถ์ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาค้นคว้าเรื่อง การพัฒนาโรงเรียนตาม นโยบายการปฏิรูปการศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11 พบว่า

1. การพัฒนาโรงเรียนตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาจำแนกตาม ขนาดโรงเรียนพบว่า มีการพัฒนาอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการปฏิรูประบบการบริหารการศึกษา และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการปฏิรูปหลักสูตรและ กระบวนการเรียนการสอน

2. การพัฒนาโรงเรียนตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11 ของโรงเรียนที่พัฒนาดีเด่น พบดังนี้
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ด้านการปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษาพบว่า โรงเรียนทั้ง 3 ขนาด ได้จัดทำ แผนที่ตั้งโรงเรียน แผนผังแม่บท แผนการเปิดชั้นเรียน การกำหนดเขตพื้นที่บริการและเน้น ความสะอาดเรียบร้อยสวยงาม โรงเรียนขนาดใหญ่มีศักยภาพในการหาทรัพยากรเพื่อพัฒนา ทางวัตถุ ทุกโรงเรียนเข้าร่วมโครงการห้องสมุดเฉลิมพระเกียรติกาญจนาภิเษก มีการวางแผน เพื่อปรับปรุงและพัฒนาโรงเรียนในอนาคตโดยจัดทำแผนการศึกษาระยะ 5 ปี และมีการหา รายได้โดยจัดทำผ้าป่าการศึกษาและรับบริจาค

ด้านการปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษาพบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่มีการ จัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ โรงเรียนขนาดปานกลางมีการจัดเก็บข้อมูลอย่างง่าย ๆ โรงเรียน ทุกขนาดส่งเสริมให้บุคลากรได้พัฒนาตนเอง นิเทศภายใน ร่วมประชุมสัมมนาศึกษาคูงาน ให้นักเรียนได้แสดงออกทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน มีการคัดเลือกบุคลากรดีเด่น พิจารณาความคิดความชอบโดยยึดหลักคุณธรรม มีการจัดปฏิทินการปฏิบัติงาน จัดกิจกรรม รายวิชาให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมกิจกรรมอย่างเต็มที่

ด้านการปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนพบว่า โรงเรียนทุกขนาด ไม่ได้จัดทำหลักสูตรท้องถิ่น แต่จัดทำแผนการเรียนและให้เลือกเรียนวิชาเสรีได้อย่างอิสระ จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและใช้กระบวนการกลุ่มให้ครูอาจารย์วิเคราะห์

ข้อสอบและพัฒนาเป็นคลังข้อสอบ มีการสำรวจความต้องการและจัดวิชาเลือกเสรีและ กิจกรรมความร่วมมือของโรงเรียนจัดหาโปรแกรมด้านการวัดผลและประเมินผลมาใช้ในการ ปฏิบัติงานพัฒนาคลัง ข้อสอบระดับหมวดวิชา

ด้านการปฏิรูประบบการบริหารการศึกษาพบว่า มีการปรับปรุงระบบการบริหาร โดยจัดตั้งกรรมการปฏิรูปโรงเรียน นำเครื่องคอมพิวเตอร์มาใช้ในการเก็บข้อมูล สารสนเทศ จัดหาทุนการศึกษาและยกเว้นค่าเล่าเรียนสำหรับนักเรียนยากจน สร้างความสัมพันธ์อันดีกับ ชุมชน โดยเข้าร่วมจัดกิจกรรมของท้องถิ่นและหน่วยงานต่าง ๆ มีการประชาสัมพันธ์ผลงาน ของโรงเรียนต่อชุมชน เร่งระดมหาเงินสนับสนุนจากองค์กรต่าง ๆ เพื่อพัฒนาโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

ประจบ บาลทิพย์ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาตาม แนวบัญญัติ 10 ประการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด นราธิวาส ระหว่างโรงเรียนที่เข้าโครงการปฏิรูปการศึกษากับโรงเรียนที่ไม่เข้าโครงการปฏิรูป การศึกษา และเพื่อขอทราบข้อเสนอในการปรับปรุงการดำเนินงานการปฏิรูปการศึกษาพบว่า

1. การดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาตามแนวบัญญัติ 10 ประการของผู้บริหาร โรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2. การดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน ระหว่างโรงเรียนที่เข้า โครงการปฏิรูปการศึกษากับโรงเรียนที่ไม่เข้าโครงการปฏิรูปการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัย สำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยค่าเฉลี่ยของโรงเรียนที่เข้าโครงการปฏิรูปการศึกษายิ่งกว่า โรงเรียนที่ไม่เข้าโครงการปฏิรูปการศึกษา

ข้อเสนอแนะ การดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาตามแนวบัญญัติ 10 ประการของ ผู้บริหาร ควรใช้เวลาอยู่ประจำโรงเรียน และอุทิศเวลาให้กับชุมชนด้วย ผู้บังคับบัญชาเหนือ ขึ้นไปควรออกตรวจเยี่ยมอย่างสม่ำเสมอ ควรสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่ เอื้อต่อการเรียนการสอน จัดให้มีสวนหย่อมหรือที่พักผ่อนอย่างเพียงพอ ส่งเสริมให้นักเรียน ได้มีโอกาสใช้ห้องปฏิบัติการสำหรับการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ควรให้โรงเรียนจัดซื้อเอง และ อบรมครู ให้ใช้สื่อเป็น โรงเรียนต้องให้ชุมชน หน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ของท้องถิ่นเข้ามามีส่วน ร่วมในการพัฒนาการศึกษา ควรตั้งกองทุนการศึกษาเพื่อช่วยเหลือนักเรียนยากจนและ โรงเรียน ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามา ใช้ประโยชน์ในโรงเรียน เช่น เรียนทางไกลผ่านดาวเทียม ใช้ ห้องสมุด ใช้ห้องประชุม ใช้สนามกีฬา เป็นต้น

ลินจง สุดประเสริฐ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาค้นคว้าเรื่องการศึกษาการดำเนินงานตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดมหาสารคาม พบว่า

1. การดำเนินงานตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดมหาสารคาม โดยภาพรวมมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก 3 ด้านและอยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาต่ำคือ ด้านการปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา ด้านการปฏิรูประบบการบริหารสถานศึกษา ด้านการปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา และด้านการปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนตามลำดับ

1.1 โรงเรียนขนาดเล็ก มีสภาพการดำเนินการตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ในโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก 1 ด้าน และอยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาต่ำคือ ด้านการปฏิรูประบบการบริหารสถานศึกษา ด้านการปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน ด้านการปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้านการปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน และด้านการปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษาตามลำดับ

1.2 โรงเรียนขนาดปานกลาง มีสภาพการดำเนินการตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน และอยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาต่ำคือ ด้านการปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา ด้านการปฏิรูประบบการบริหารสถานศึกษา ด้านการปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา และด้านการปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนตามลำดับ

1.3 โรงเรียนขนาดใหญ่ มีสภาพการดำเนินการตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ในโรงเรียนอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านมีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาต่ำคือ การปฏิรูปการบริหารสถานศึกษา ด้านการปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา ด้านการปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา และด้านการปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนตามลำดับ

2. เปรียบเทียบระดับด้านการดำเนินงานตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา

ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดมหาสารคาม ตามตัวแปรขนาดโรงเรียนพบว่า โรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีระดับการดำเนินงานโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ .01 คือ โรงเรียนขนาดใหญ่มีระดับการดำเนินงานมากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็กมีสภาพการดำเนินงานไม่แตกต่างกัน

มงคล ไวว่อง (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาค้นคว้าเรื่อง การดำเนินงานของคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม พบว่า

1. การกำหนดแผนการปฏิรูปโรงเรียนพบว่า โรงเรียนมีการแต่งตั้งคณะกรรมการเลือกตั้งประธานกรรมการร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาเพื่อกำหนดแผนยุทธศาสตร์ โดยโรงเรียนจัดทำบับร่างเสนอเพื่อขอคำชี้แนะแล้วนำไปจัดทำแผนปฏิบัติการ ปัญหาสำคัญคือกรรมการยังไม่เข้าใจภารกิจ กรรมการไม่เข้าร่วมประชุม โรงเรียนบางโรงเรียนไม่จัดทำแผนยุทธศาสตร์ เนื่องจากผู้รับผิดชอบมีงานมากและไม่มีความรู้ในการจัดทำแผน ซึ่งได้แก้ไขปัญหาโดยการจัดทำเอกสาร ชี้แจงและนัดหมายการประชุมหลังเวลาราชการ

2. การตรวจสอบความก้าวหน้าพบว่า โรงเรียนได้แต่งตั้งคณะกรรมการติดตามมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม และประเมินผลหรือมอบหมายให้ผู้รับผิดชอบโครงการเป็นผู้ติดตาม ปัญหาสำคัญคือการดำเนินงานโครงการไม่เป็นไปตามเวลาที่กำหนด เนื่องจากงบประมาณได้รับอนุมัติล่าช้า คณะกรรมการไม่มีเวลาเข้าร่วมการปฏิบัติงาน โรงเรียนบางโรงเรียนไม่จัดระบบรายงานผล ซึ่งแก้ไขโดยให้ฝ่ายบริหารติดตาม แล้วให้รายงานจัดทำรายงานผลเมื่อสิ้นภาคเรียนเพื่อเสนอต่อที่ประชุมคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียน

3. การกำหนดแนวทางปรับปรุงโรงเรียนพบว่า คณะกรรมการในโรงเรียนได้รับทราบผลการดำเนินงานและร่วมวิเคราะห์แผนยุทธศาสตร์ ให้ข้อเสนอแนะแล้วมอบให้โรงเรียนนำไปปรับปรุงจัดทำแผนงานโครงการ ปัญหาที่พบคือ การวิเคราะห์มีการซ้ำซ้อน บางส่วนไม่สามารถดำเนินงานได้ เนื่องจากมีทรัพยากรน้อย กรรมการไม่มีเวลาเข้าร่วมประชุมข้อสนเทศไม่เพียงพอซึ่งแก้ไขปัญหาโดยโรงเรียนได้พัฒนาระบบข้อมูล และนำแนวคิดไปกำหนดนโยบาย เป้าหมาย และโครงการ เพื่อนำไปใช้ต่อไป

4. การรับทราบความก้าวหน้าของโรงเรียนพบว่า โรงเรียนรายงานผลความก้าวหน้าต่อคณะกรรมการเมื่อสิ้นปีการศึกษา มีการจัดทำเอกสาร จัดนิทรรศการ บางโรงเรียนมีการจัดทำรายการวิทยุ ใช้การพบปะพูดคุยผ่านนักเรียนเป็นสื่อ ปัญหาสำคัญที่พบ คือรูปแบบการประชาสัมพันธ์ไม่น่าสนใจ ขาดความต่อเนื่องและไม่ทั่วถึงสาเหตุเนื่องมาจากผู้รับผิดชอบขาดประสบการณ์ ขาดวัสดุอุปกรณ์ ซึ่งแก้ไขปัญหาโดย ประชาสัมพันธ์โดยผ่าน

คณะกรรมการเป็นสื่อตามโอกาส จัดป้ายประกาศ ทำจดหมายข่าว และใช้เสียงตามสาย

5. การให้การสนับสนุนด้านการเงินและเผยแพร่ชื่อเสียงของโรงเรียนพบว่า

โรงเรียนขนาดใหญ่ได้รับการสนับสนุนทรัพยากรจากองค์กรต่าง ๆ เป็นอย่างดี ส่วนโรงเรียนอื่น ๆ มีการประสานการจัดตั้งมูลนิธิจัดผ้าป่าการศึกษา รับบริจาค ได้รับการสนับสนุนจากวิทยากรท้องถิ่น และแรงงานเพื่อพัฒนางานอาคารสถานที่ ปัญหาที่สำคัญคือ ขาดแผนงานที่ชัดเจน ครูอาจารย์ได้เสนอความคิดเห็นน้อย เศรษฐกิจชุมชนยากจน ได้แก้ไขปัญหาโดยให้ผู้บริจาคกำหนดวัตถุประสงค์อย่างชัดเจนเชิญผู้ปกครองเยี่ยมชมโรงเรียน จัดกิจกรรมสัปดาห์ออกแสดงผลงานด้านวิชาการ ศิลปะ คนตรี และนาฏศิลป์ และปรับเวลาจัดกิจกรรมของโรงเรียนให้ ตรงกับวันเวลาที่ผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน

งานวิจัยในต่างประเทศ

คิง (King. 1984 : 1593-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง โรงเรียนในฐานะเป็นชุมชนและความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมโรงเรียน จุดมุ่งหมายเพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสามารถลดความแตกแยกของชุมชน โดยการสร้างความสัมพันธ์ด้วยวิธีการประชาธิปไตย ให้เกิดความรู้สึกว่าโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ผลการศึกษาสรุปว่า ถ้าหากให้บุคคลเข้าไปเกี่ยวข้องกับการสร้างกฎจะทำให้เขามีความรู้สึกว่าต้องรักษากฎนั้นไว้ ถ้าหากให้เขามีโอกาสเข้าร่วมจะมีการปฏิบัติตามกฎมากขึ้น และถ้าบุคคลได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเขาจะมีความรู้สึกเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของโรงเรียนความแตกแยกจะน้อยลง

อิลเลน (Ellen. 1994 : 112) ได้ศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างในโรงเรียน พบว่า ที่ปรึกษาโรงเรียนสามารถแก้ไขปัญหาสถานะแวดล้อมทางสังคมที่ไม่พึงประสงค์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนได้ ซึ่งเป็นการปรับโครงสร้างใหม่ให้ทันสมัยกว่า เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เน้นการพัฒนาความรู้และจิตใจ ซึ่งที่ปรึกษาโรงเรียนจะเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง และด้วยความมุ่งมั่นอุตสาหะ ที่ปรึกษาได้รับการยอมรับอย่างดี ด้านทักษะการสื่อสาร การแก้ปัญหา การอำนวยความสะดวก การทำงานเป็นทีม การให้คำปรึกษาการประสานงานมาแล้วย่อมจะเป็นบทบาทสำคัญในการปฏิรูปปัจจุบันซึ่งเกิดขึ้นในโรงเรียน แต่ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้การปรับปรุงโครงสร้าง 2 ประการ คือ ประการแรก ที่ปรึกษาอยู่ในตำแหน่งและฐานะที่จะจัดการและประสานงานกระบวนการปรับโครงสร้างในโรงเรียนได้ ประการที่สอง การปรับโครงสร้างโครงการแนะแนวและให้คำปรึกษา เพื่อประสมประสานกันกับระบบของโรงเรียน

ชีล่า (Sheila. 1996 : 2314-A) ได้วิจัยเรื่อง ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลง กระบวนการจัดการศึกษาแบบพิเศษที่มีต่อครูผู้สอนและหลักสูตร พบว่า การให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดการศึกษาแบบพิเศษมากขึ้น โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารการศึกษา การบริหารงบประมาณ การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา และการพัฒนาหลักสูตรเป็นต้น นอกจากนั้นยังส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครองและชุมชนในทางที่ดีอีกด้วย

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ สรุปได้ว่า การปฏิรูปการเรียนรู้เกิดขึ้นจากกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และการจัดการศึกษาที่ผ่านมาไม่สนองตอบต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านสังคม การเมือง เศรษฐกิจ และความต้องการของท้องถิ่นนั้น ๆ ดังนั้นเราจึงต้องมีการปรับหรือปฏิรูประบบการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนที่ครูและอาจารย์ผู้สอนสามารถกระทำได้เลย อีกทั้งตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในหมวด 4 ที่ว่าด้วยการจัดกระบวนการเรียนรู้เป็นสิ่งที่ครู อาจารย์ผู้บริหาร ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องปฏิบัติตาม เพื่อให้การดำเนินงานปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้เกิดผลเป็นรูปธรรมอย่างจริงจัง ซึ่งคุณภาพของผู้เรียนจะเป็นตัวชี้วัดว่าการดำเนินงานปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนประสบผลสำเร็จตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มากน้อยเพียงใด